

Finanční vzdělání - Hotovostní a bezhotovostní platební styk

Ing. Iva Rašková

Ekonomika
3. ročník

2025/2026

Obsah

1 Platební styk

- Podstata platebního styku

2 Hotovostní platební styk

3 Bezhotovostní platební styk

Podstata platebního styku

- Platební styk zahrnuje převody peněz mezi plátcem a příjemcem.
- Cílem je umožnit placení za zboží a služby, převody mezd a další finanční operace.
- Platební instrument = způsob provedení platby (hotovost, karta, převod).
- Správu a poskytování platebních služeb zajišťují banky, pošta a další finanční instituce.

Obsah

1 Platební styk

- Podstata platebního styku

2 Hotovostní platební styk

3 Bezhotovostní platební styk

Hotovostní platební styk — definice

- Hotovostní platba = předání fyzických peněz (bankovek, mincí) nebo vyřízení platby pomocí hotovostních dokladů.
- Mezi hotovostní doklady patří poštovní poukázka, pokladní složenka, výběr/vklad v bance či šek.
- Doklad o platbě: účtenka nebo potvrzení o přijetí hotovosti.

Hotovostní nástroje a příklady

- Nástroje: bankovky, mince, poštovní poukázky, pokladní složenky, šeky.
- Příklady:
 - Platba v obchodě: zákazník platí hotově → prodavač vydá účtenku.
 - Převod poštovní poukázkou: odesílatel vyplní poukázku na poště → peníze jsou doručeny příjemci.
 - Vklad/výběr v bance: klient odevzdá nebo si vybere hotovost na pokladně banky.

Výhody a nevýhody hotovosti

- Výhody:
 - Okamžitá platba.
 - Dostupné bez bankovního účtu.
 - Relativní anonymita transakcí.
- Nevýhody:
 - Riziko ztráty nebo krádeže.
 - Hůře sledovatelné pro účetnictví.
 - Nevhodné pro větší dálkové platby; možné poplatky u bank.

Obsah

1 Platební styk

- Podstata platebního styku

2 Hotovostní platební styk

3 Bezhotovostní platební styk

Bezhotovostní platební styk — definice

- Bezhovostní platba = převod peněz mezi účty nebo platba kartou/aplikací bez fyzického předání bankovek.
- Umožňuje elektronické převody, platby kartou, mobilní platby, inkaso a SIPO.

Bezhotovostní nástroje a příklady (1)

- Nástroje: bankovní převod, debetní/kreditní karta, internetové a mobilní bankovnictví, platební aplikace, inkaso, SIPO.
- Příklady:
 - Platba kartou: terminál zpracuje transakci → banka provede převod mezi bankami.
 - Internetový převod: zadání příkazu z účtu → převod na účet příjemce.

Inkaso, SIPO, bezkontaktní platba

- Inkaso: věřitel má oprávnění pravidelně strhávat dohodnuté částky přímo z účtu plátce na základě jeho souhlasu (automatické platby za služby).
- SIPO: soustředěné inkaso plateb obyvatelstva — služba pošty nebo banky pro souhrnné placení pravidelných plateb jedním složením.
- Bezkontaktní platba: platba kartou nebo mobilem přiložením k terminálu (NFC); u malých částek často bez zadání PINu.

Platba v cizí měně — principy

- Platba provedená v jiné měně než domácí; probíhá přepočtem za použití směnného kurzu.
- Může zahrnovat bankovní nebo směnárenské poplatky a rozdíl mezi nákupním a prodejným kurzem.
- Výsledná částka závisí na kurzovním lístku a případné marži banky či směnárny.

Kurzovní lístek — co to je, kdo ho vydává a význam

- Kurzovní lístek = přehled směnných kurzů cizích měn vůči domácí měně.
- Vydává:
 - Česká národní banka (ČNB) — zveřejňuje oficiální referenční (devizový) kurz jako orientaci pro trh.
 - Komerční banky a směnárny — vlastní kurzovní lístek pro nákup a prodej, obvykle vycházejí z kurzu ČNB a přidávají marži.
- Význam:
 - Slouží k přepočtu částek při platbě v cizí měně, při nákupu/prodeji deviz a pro určení částky, kterou klient obdrží nebo zaplatí.
 - Umožňuje porovnání nabídek bank a směnáren a plánování směn.

Výhody a nevýhody bezhotovostních plateb

- Výhody:

- Pohodlí při dálkových a větších platbách.
- Snadná evidence a sledování plateb (výpisy).
- Možnost automatických plateb (inkaso, SIPO).

- Nevýhody:

- Závislost na technice a internetu.
- Poplatky bank/poskytovatelů.
- Riziko elektronických podvodů; nižší anonymita než hotovost.

Bezpečnostní zásady

- Nikdy nesdílet PIN ani 2FA kódy.
- Používat oficiální bankovní aplikace a silná hesla.
- Ihned nahlásit ztrátu karty bance.
- Pravidelně kontrolovat výpisy z účtu.

Shrnutí

- Hotovost = fyzické peníze a hotovostní doklady — rychlé, dostupné, ale rizikové a hůře sledovatelné.
- Bezhotovost = elektronické převody a karty (včetně inkasa, SIPO, bezkontaktních plateb) — pohodlné, sledovatelné, ale závislé na technice a bezpečnosti.
- Při platbách v cizí měně sledujeme kurzovní lístek (ČNB jako referenční kurz; komerční banky a směnárny s vlastní marží).

Opakovací otázky

- ① Co rozumíme hotovostním a bezhotovostním platebním stykem?
- ② Jaké jsou výhody a nevýhody hotovosti?
- ③ Co je inkaso a jak funguje SIPO?
- ④ Co udává kurzovní lístek a kdo ho vydává?
- ⑤ Jaké bezpečnostní zásady se musí při platbách dodržovat?